

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
RUSYA ÜLKE RAPORU

OKA

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
MIDDLE BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

RUSYA ÜLKE RAPORU

A) GENEL BAKIŞ

I. TEMEL BİLGİLER

Dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip olan ülkesi Rusya 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür ve 14 ülkeyle sınır komşusudur. Toplam nüfusu 141 milyon olan Rusya'da son yıllarda nüfusta önemli düşüşler yaşanmaktadır ve nüfus gittikçe yaşlanmaktadır. En büyük şehirler başkent Moskova, sonrasında ise St.Petersburg, Novosibirsk, Nizhny Novgorod ve Yekaterinburg'dur.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılmasıyla 1991 yılında Rusya Federasyonu kurulmuştur. Rusya iki parlamentolu bir başkanlık sistemi ile yönetilen federal bir yapıya sahiptir. Rusya Federasyonu, farklı idari birimlere bölünmüştür. Bu birimler merkezi devlete bağlı, ama kendi yasalarıyla yürütme, yasama ve yargı organlarına sahip özerk birimlerdir. Bunların 21'i cumhuriyet, 9'u kray, 49'u vilayet (oblast), 2'si federal statüde kent, 1'i özerk bölge ve 4'ü özerk yöredir (okrug). Rusya Federasyonu'na bağlı olan 21 cumhuriyetin her birinin kendi anayasası ve devlet başkanı vardır. Federasyonun yürütme erki başbakan başkanlığındaki hükümet iken, yasama yetkisi alt meclis olan Duma ve üst meclis olan Federal Meclis'e aittir. Mart 2008 tarihinde yapılan seçimlerde Dmitry Medvedev dört yıllığına Devlet Başkanı olarak seçilmiştir. Başbakanlık görevine ise Vladimir Putin getirilmiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olan Rusya Federasyonu, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi'nin de (NACC) üyesidir ve NATO ile ilişkilerini 2002 yılında kurulan NATO-Rusya Konseyi aracılığıyla yürütmektedir.

Tablo 1: Temel Bilgiler

Ulke Adı	Rusya Federasyonu
Yönetim Biçimi	Başkanlık Tipi Cumhuriyet - Federasyon
Başkent	Moskova
Devlet Başkanı	Dmitriy Anatolyevich MEDVEDEV
Başbakan	Vladimir Vladimirovich PUTIN
Nüfus	141,4 milyon
Yüzölçümü	17.075.200 km ² (dünyada 1.)
Resmi Dil	Rusça
Okuryazarlık Oranı	% 99.4
Para Birimi	Ruble (1USD=27,8497 RUB Mayıs 2011 itibarıyla)
Zaman Dilimi	+ 3 GMT (Moskova)

*Kaynak: CIA Factbook, 2010
İGEME, 2010*

2. EKONOMİK DURUM

Rus ekonomisi Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra önemli ölçüde küçülmüştür. 1990'lı yılların sonunda doğal gaz ve petrol gibi doğal kaynak ürünlerinin dünya piyasalarında değerlerinin artmasıyla, Rus ekonomisi de yeniden büyümeye başlamıştır. Bugün Rusya, sahip olduğu zengin doğal kaynaklar ve insan gücüyle dünyanın 7. büyük ekonomisidir (IMF Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, 2010). Ayrıca, Rusya Avrupa Birliği'nin en büyük ticari ortaklarından.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra merkezi planlama anlayışıyla yönetilen ekonomiden küresel marketlerle entegre piyasa ekonomisine geçen Rusya, 90'lar boyunca enerji ve savunma sanayi haricinde sanayisinin önemli kısmını özelleştirmiştir. 1998 finansal krizinden sonra Rusya'da ortalama büyüme hızı yüzde 7 olmuştur. Bu dönemde Rusya'nın büyümesinde özel tüketim harcamalarının artması etkili olmuştur. Ücretlerdeki ve emekli maaşlarındaki artış hanehalkı tüketim harcamalarını artırmıştır. Rus ekonomisinin hızlı değişen mal piyasalarındaki koşullara göre şekillenmesi, sürdürülebilir büyümenin dünya mal fiyatlarına bağlı olacağını göstermektedir. 2010 tahminlerine göre Rusya'da Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH) 1.567 milyar \$ olarak gerçekleşmiş, kişi başına düşen GSYİH ise 15.848 dolar olmuştur. 2008 yılında yüzde 2,1 olan sinai üretim artış hızı ise 2010 yılında yüzde 8'e yükselmiştir. 2009 yılında Rusya dünyanın en büyük doğalgaz ve ikinci büyük petrol ihracatçısı olmuştur. Ancak 2010 yılında ekonominin büyüme hızı yüzde 4,8 olarak gerçekleşmiştir, bu da dünyada yaşanan ekonomik krizden kaynaklanmıştır. 2009 yılında büyüme ve devlet harcamalarında düşüş yaşanmış, hükümet ise bu krize karşı vergi teşvikleri uygulamaya başlamıştır. Diğer taraftan, rublenin değerinin artması ve düşük ithalat fiyatları ile 2010 yılının ortalarına kadar dezenflasyon görülürken ikinci yarı ve 2011'de enflasyon artmaya başlamıştır (EIU, 2011).

Bu gelişmelerle beraber, merkezi planlama anlayışı ile yönetilen, dışa kapalı ekonomiden piyasa koşullarına göre yönetilen ekonomiye geçişin yansımaları günümüzde de görülmektedir. Merkezi planlama döneminde ülkede sanayi sektörü ağır sanayi yönünde geliştirilmiştir ve günümüzde de yakıt, enerji ve metalürji üretimi toplam sinai üretimin % 35'inden fazlasını oluşturmaktadır. Buna paralel olarak büyük ölçekli işletmeler ekonomide hakim durumdayken KOBİ'lerin GSYİH'dan aldığı pay % 10-15 civarındadır. Sanayi üretimi Moskova, St.Petersburg, Nizhny Novgorod ve Yekaterinburg kentlerinde yoğunlaşmaktadır (iGEME Ülke Raporu, 2010). Rusya 2007 yılında başlattığı ekonomik programlar ile yüksek teknoloji ağırlıklı sektörlerle yatırım yapmayı hedeflemektedir. Bu koşullar göz önüne alındığında mülkiyet haklarının güçlendirilmesi ve özel sektöre devlet müdahalesinin azaltılması üstünde durulan konular arasındadır. Ayrıca, Rusya'nın büyümesini devam ettirmek için azalan çalışma çağındaki nüfusa karşı ve KOBİ'lerin pazara girmelerini kolaylaştıracak önlemler alması gerektiği vurgulanmaktadır.

TABLO 2: EKONOMİK GÖSTERGELER, 2010

GSYİH (milyar \$)	1.567
GSYİH Sektörlere göre dağılım	Tarım: % 4,2 Sanayi: % 33.8 Hizmetler: % 62
Reel büyüme (%)	4,8
Kişi Başı Gelir (\$)	15.848
Enflasyon Oranı (ort, %)	6,4
İşsizlik oranı (%)	4,0
İhracat (milyar \$)	382,7
İthalat (milyar \$)	230,2
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	81,5
Dış Borç	393,4
KDV	% 18
Kurumlar Vergisi	% 20
Doğal Kaynakları	Petrol, Doğal gaz, kömür, mineraller, kereste
Endüstri Ürünleri	Kömür, petrol, gaz, kimyasallar ve metaller, makine üretimi, gemi inşaat sanayi, kara ve demiryolu taşımacılığı ekipmanları, iletişim ekipmanları, traktörler ve inşaat ekipmanları,

	elektrik enerji üretimi, elektrik enerjisi üretimi, medikal ve bilimsel araçlar, dayanıklı tüketim malları, tekstil, gıda sanayi
Tarım ürünleri	Tahıl, şeker pancarı, ayçiçeği tohumu, sebze ve meyveler, kırmızı et, süt

*Kaynak: CIA Factbook, 2010
İGEME, 2010*

Ulaşım ve enerji sektörüne bakıldığında Rusya'da 2010 verilerine göre 1.213 havaalanı, 87.157 km uzunluğunda demiryolu, 982.000 km karayolu ve 102.000 km denizyolu bulunduğu görülmektedir. Geniş bir coğrafyaya sahip olan Rusya'da ulaşım, özellikle yük taşımacılığında demiryolu yaygın olarak kullanılmaktadır.

Zengin enerji kaynaklarına sahip olan Rusya dünyanın en büyük doğalgaz rezervine, ikinci en büyük kömür rezervine ve sekizinci en büyük petrol rezervine sahiptir. Rusya dünyanın en büyük doğalgaz ihracatçısı ve ikinci en büyük petrol ihracatçısıdır. Rusya ile Türkiye arasında enerji alanındaki işbirlikleri devam etmektedir. "Rus Doğal Gazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyeti'ne Sevkiyatına İlişkin Hükümetlerarası Anlaşma" 15 Aralık 1997'de imzalanmış ve aynı tarihte yılda 16 milyar m³ doğal gaz alımına yönelik 25 yıl süreli üçüncü Doğal Gaz Alım Satım Anlaşması imzalanmıştır. Türkiye Rusya Federasyonu'nun AB'den sonra ikinci büyük doğal gaz pazarı haline gelmiştir. Hattın resmi açılış töreni Türk-Rus-İtalyan Başbakanların katılımlarıyla 17 Kasım 2005 tarihinde Samsun'da gerçekleştirilmiştir. 1.236 km (Samsun-Ankara kesimi: 501 km) uzunluktaki hat üzerinden doğal gaz alımına 2003 yılında başlanmıştır (Dışişleri Bakanlığı, 2011).

3. TÜRKİYE İLE SİYASİ İLİŞKİLER

Türkiye, SSCB'nin dağılmasının ardından kurulan Rusya Federasyonu'nu 1991 yılında tanımıştır ve 1992 yılında iki ülke arasında resmi ziyaretler yapılmaya başlanmıştır. 1999 yılında iki ülke arasında terörizmle mücadele konusunda Ortak Deklarasyon yayımlanmış ve enerji alanındaki işbirliğinin güçlendirilmesi için çalışmalar başlamıştır. İki ülke arasındaki

işbirliklerinin artırılması amacıyla 2001 yılında Avrasya İşbirliği Eylem Planı imzalanmıştır. İmzalanan planda Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün bölgesel istikrarın sağlanmasında önemi vurgulanmış, Mavi Akım projesi gibi enerji alanında Türkiye ve Rusya arasındaki önemli ortaklıkların geliştirilmesi ve Karadeniz Bölgesinin ihracat ve transit potansiyelinin geliştirilmesi için katkıda bulunulacağı ifade edilmiştir.

Avrasya bölgesinin ve Karadeniz havzasının iki önemli ülkesi olan Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkiler son dönemde gelişimini sürdürmektedir. Karadeniz'de güvenliğin sağlanması için Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Grubu (BLACKSEAFOR) ve Karadeniz Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler (Karadeniz GGAÖ) gibi bölgesel girişimler bulunmaktadır. 2007 yılında Rusya Federasyonu, 2004 yılında başlatılmış olan ve Karadeniz'de tüm kıyıdaş ülkelerin katılımına açık olan Karadeniz Uyum Harekatı'na da resmen katılımcı olmuştur.

2010 yılında ise Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'in Türkiye'yi ziyareti kapsamında iki ülke arasında ilişkilerin stratejisini belirlemek üzere Üst Düzey İşbirliği Konseyi (ÜDİK) kurulmuştur. Konsey'in toplantılarına, görüşülecek ana konuları takip eden iki ülke Bakanlar Kurulu üyeleri katılmaktadır.

Türkiye'nin Moskova'da Büyükelçiliği, Kazan, St. Petersburg ve Novorossisk'de ise Başkonsoloslukları bulunmaktadır. Rusya Federasyonu'nun ise Ankara'da Büyükelçiliği, İstanbul, Trabzon ve Antalya'da Başkonsoloslukları vardır (Dışişleri Bakanlığı, 2011).

4. PRATİK BİLGİLER

4.1 2011 YILI MİLLİ KATILIM SAĞLANACAK OLAN FUARLAR

FUAR ADI	BAŞLANGIÇ TARİHİ	BİTİŞ TARİHİ	KONUSU	KATILIM BEDELİ	BAŞVURU MERCİİ
CONSUMEXPO ULUSLARARASI TÜKETİM MALLARI FUARI	17 OCAK 2011	20 OCAK 2011	ZÜCCACIYE, TEKSTİL, TÜKETİM MALLARI, HEDİYELİK EŞYA, EV TEKSTİLİ, AYAKKABI GİYİM VE AKSESUARLARI	520 EURO	İTKİB
INTERPLASTICA ULUSLAR ARASI PLASTİK VE	25 OCAK 2011	28 OCAK 2011	PLASTİK VE KAUÇUK ENDÜSTRİ	750 EURO	AKİB

KAUÇUK FUARI					
PRODEXPO 2011	7 ŞUBAT 2011	11 ŞUBAT 2011	GIDA VE İÇECEK	992 EURO	iİB
36. TEXTILLEGPRO M ULUSLARARASI TEKSTİL, KONFEKSİYON, YAN SANAYİ, HAZIR GİYİM, EV TEKSTİLİ, TEKSTİL MAKİNELERİ VE AYAKKABI SARACIYE FUARI	15 ŞUBAT 2011	18 ŞUBAT 2011	TEKSTİL, KONFEKSİYON YAN SANAYİ, HAZIR GİYİM, EV TEKSTİLİ, TEKSTİL MAKİNELERİ VE AYAKKABI SARACIYE FUARI	485 EURO	iTKİB
CPM MOSKOVA	21 ŞUBAT 2011	24 ŞUBAT 2011	HAZIR GİYİM, MODA	650 EURO	iTKİB
INTERSTROYEX PO, 17. ULUSLARARASI YAPI VE YAPI MALZEMELERİ FUARI	13 NİSAN 2011	16 NİSAN 2011	YAPI VE YAPI MALZEMELERİ, MOBİLYA, DEKORASYON, ELEKTRİK-ELEKTRONİK SİSTEMLERİ, İNŞAAT MAKİNELERİ, KAPI-PENCERE SİSTEMLERİ	420 EURO	iMMİB
14.LESHOW ULUSLARARASI DERİ VE KÜRK MODA FUARI	17 MAYIS 2011	19 MAYIS 2011	DERİ, DERİ ÜRÜNLERİ, AYAKKABI, SARACIYE, YAN SANAYİ VE AKSESUAR	410 EURO	iTKİB
ELEKTRO	6 HAZİRAN 2011	9 HAZİRAN 2011	ELEKTRİK, AYDINLATMA VE TEKNOLOJİLERİ	600 EURO	iMMİB
ROSUPAK	14 HAZİRAN 2011	18 HAZİRAN 2011	AMBALAJ VE TEKNOLOJİLERİ	700 EURO	iTKİB
ROSMOULD	15 HAZİRAN 2011	17 HAZİRAN 2011	KALIP VE TEKNOLOJİLERİ	450 EURO	OAİB
7.INTERAUTO ULUSLARARASI OTOMOTİV VE	24 AĞUSTOS 2011	28 AĞUSTOS 2011	OTOMOBİL, TİCARİ ARAÇLAR, MOTOSİKLETLER, KARAVANLAR, PARÇA VE AKSESUARLARI	420 EURO	OAİB

YAN SANAYİ FUARI					
CPM MOSKOVA	6 EYLÜL 2011	9 EYLÜL 2011	HAZIR GİYİM, MODA	650 EURO	OAİB
WORLD FOOD MOSCOW 2011	13 EYLÜL 2011	16 EYLÜL 2011	GIDA VE İÇECEK	591,3 EURO	İİB
37. TEXTILLEGPRO M ULUSLARARASI TEKSTİL, KONFEKSİYON YAN SANAYİ, HAZIR GİYİM, EV TEKSTİLİ, TEKSTİL MAKİNELERİ VE AYAKKABI SARACIYE FUARI	20 EYLÜL 2011	23 EYLÜL 2011	TEKSTİL, KONFEKSİYON YAN SANAYİ, HAZIR GİYİM, EV TEKSTİLİ, TEKSTİL MAKİNELERİ VE AYAKKABI SARACIYE	485 EURO	İTKİB
STANKOSTRAN IYE	18 EKİM 2011	21 EKİM 2011	SANAYİ	450 EURO	İMMİB
4.INTERNATIONAL INDUSTRIAL FORUM	25 EKİM 2011	28 EKİM 2011	İNŞAAT MALZEMELERİ VE MAKİNELERİ, İÇ YAPI ÜRÜNLERİ, TEÇHİZAT, EKİPMAN, DONANIM, AMBALAJ VE AMBALAJ MAKİNALARI, AMBALAJ VE AMBALAJ MAKİNALARI	450 EURO	OAİB
17. INTERLIGHT	8 KASIM 2011	11 KASIM 2011	AYDINLATMA, OTOMASYON, ELEKTRİK VE ELEKTRONİK	550 EURO	İMMİB

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2011

4.2 Vize: 17 Nisan 2011 tarihinden itibaren hususi, hizmet ve umuma mahsus pasaport hamili Türk vatandaşları ile hizmet ve umuma mahsus pasaport hamili Rus vatandaşları arasında birbirlerinin ülkelerinde 30 günden fazla kalmayacak şekilde vizesiz seyahat edebilmektedir. Transit seyahatleri de kapsayan vize muafiyeti 180 gün içerisinde 90 günü aşmayacak şekilde geçerli olacaktır. Bu çerçevede, Rusya'ya girişlerinden itibaren bir defada 30 günü aşmayacak şekilde ve giriş-çıkış yapmak suretiyle 180 gün içinde azami toplam 90 gün Rusya'da kalınabilecektir.

4.3 İklim: Büyük bir coğrafi alana sahip olan Rusya'nın iklimi de bölgelere göre önemli değişiklikler göstermektedir. Ülkenin büyük kısmı ılıman iklim kuşağında yer almaktadır. Karadeniz kıyılarında subtropikal iklim görülürken, Sibiryada iklim sertleşmektedir. Başkent Moskova'da en sıcak ay olan Temmuz'da ortalama sıcaklık 13-23 °C olurken en soğuk ay olan Ocak ayında sıcaklıklar -9 ile -16 °C arasında olmaktadır.

4.4 Telefon kodu: +7

4.5 Resmi tatiller:

1-4 Ocak: Yeni Yıl

7 Ocak: Ortodoks Yeni Yılı

8 Mart: Dünya Kadınlar Günü

1-2 Mayıs: İşçi ve İlkbahar Bayramı

9 Mayıs: Zafer Günü

12 Haziran: Bağımsızlık Günü

4 Kasım: Milli Uzlaşma Günü

12 Aralık: Anayasa Bayramı

4.6 YARARLI ADRESLER

Türkiye Büyükelçiliği

Adres: 7. Rostovskiy Pereulok 12 115127 Moscow / Russian Federation

Telefon:+7 495 994 4808

+7 495 994 9359 (Konsolosluk)

Faks:+7 495 956 55 97

E-Posta: turkemb.moscow@mfa.gov.tr

Çalışma Saatleri: Pazartesi – Cuma 09:00 -18:30

Vatandaş Kabul: 09:00-12:30

Kazan Başkonsolosluğu

Adres :Gorkova Ulitsa 23/27 P.O. BOX:141 420015 Kazan, Tatarstan / Russian Federation

Telefon:+7 843 299 53 10

+7 843 299 53 11

Faks:+7 843 264 25 11

E-Posta: turkcons.kazan@mfa.gov.tr

Çalışma Saatleri:

Pazartesi – Cuma

09.00 -13.00 14.30 -18.00 Vatandaş kabul :09.00-13.00-Telefonla danışma: Hafta içi

14.30-18.00 (Resmi tatiller hariç)

St. Petersburg Başkonsolosluğu

Adres: 191186, Malaya Morskaya Ulitsa 6, Of. 5, St. Petersburg – Russian Federation

Telefon:+7 812 312 10 48

+7 812 312 32 10

Faks:+7 812 312 41 41

E-Posta: turkcons.stpetersburg@mfa.gov.tr

Çalışma Saatleri:Pazartesi – Cuma 09:00 -18:00 Şahsen: 09.30-13.00 Telefonla:

14.00-18.00 saatleri arası

Novorossisk Başkonsolosluğu

Posta adresi: Ulitsa svabodi 73 p.o. box:68 353907 Novorossisk / Russian Federation

Telefon:00 (7 861) 764 59 79 – 764 59 52

Faks:00 (7 861) 761 39 00

E-Posta: turkcons.novorossisk@mfa.gov.tr

Çalışma Saatleri: Pazartesi – Cuma 09:00 -16:30 09:00 -16:30

Hafta içi her gün (resmi tatiller hariç) açık.

Rusya Federasyonu Büyükelçiliği

Adres: Karyağdı Sokak 5, Çankaya/Ankara

Telefon: 312 439 2122, 439-3518

Faks: 3124429020

E-posta: rus-ankara@yandex.ru

Rusya Federasyonu Ticaret ve Sanayi Odası

Adres: 103684, Moskova, ul. İlyinka, 6

Telefon: 0959290009

Faks: 0959290360

E-posta: rbcnet@rbcnet.ru

Başbakanlık Yatırım Tanıtım Ajansı

Adres : Kavaklıdere Mahallesi Akay Caddesi No:5

Çankaya/ANKARA 06640

Telefon : (+90 312) 413 89 00

Faks : (+90 312) 413 89 01

E-posta : info@invest.gov.tr

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Yatırım Destek Ofisleri

Amasya Yatırım Destek Ofisi

Dere Kocacık Mahallesi İğneci Baba Sokak No:5/5 AMASYA

Tel No: 0 (358) 212 69 66

Faks No: 0 (358) 212 69 65

Çorum Yatırım Destek Ofisi

Gazi Cad. No:68 İl Özel İdaresi Meclis Binası Valilik Karşısı Kat:4 ÇORUM

Tel No: 0 (364) 225 74 70

Faks No: 0 (364) 225 74 71

Samsun Yatırım Destek Ofisi

Kale Mahallesi Şükrü Efendi Sokak No:2 Kat:6 İlkadım SAMSUN

Tel No: 0 (362) 431 24 00 – 3200

Faks No: 0 (362) 333 31 24

Tokat Yatırım Destek Ofisi

26 Haziran Atatürk Kültür Sarayı C Blok Kat:2 TOKAT

Tel No: 0 (356) 228 93 60

Faks No: 0 (356) 228 97 60

TR83 Bölgesiyle Kardeş Şehirler: Samsun ile Novorossisk kardeş şehir ilan edilmiştir.

B) DIŞ TİCARET

I. RUSYA – DÜNYA DIŞ TİCARETİ

Tablo 3: Rusya Dış Ticaret Rakamları (Milyar \$)

Yıllar	2005	2006	2007	2008	2009
İhracat	241,5	301,3	352,3	468,0	301,8
İthalat	98,7	137,8	199,7	267,1	170,8
Dış Ticaret Hacmi	340,2	439,1	552	735,1	472,6
Dış Ticaret Dengesi	142,8	163,5	152,6	200,9	131,0

Kaynak: Trademap, www.trademap.org/countrymap, 2011

2005-2009 yılları arasında Rusya'nın dış ticaretine bakıldığında 2008 yılına kadar bir artış görülmektedir. Ancak dış ticareti küresel krizden etkilenen ülkelerden biri olarak Rusya'nın 2009 yılındaki dış ticaret rakamları, 2007 yılının da altına düşmüştür.

Tablo 4: Rusya'nın En Fazla İthal Ettiği 10 Fasıll (Milyar \$)

Ürün Adı	2008	2009
Kazanlar, makineler, nükleer reaktörler	46,3	27,6
Elektrikli, elektronik aletler	27,7	18,4
Tren, tramvay harici taşıtlar	48,1	14,2
Ecza ürünleri	9,0	8,5
Etler ve yenilen sakatat	7,2	6,2
Plastikler ve Mamulleri	8,5	5,8

Fotoğraf, optik, teknik ve medikal aletler	8,0	4,9
Yenilen meyveler ve yenilen sert kabuklu meyveler; turunçgil veya kavun kabuğu	4,5	4,4
Demir ve çelik mamulleri	6,2	3,7
Demir ve çelik	6,4	3,3

Kaynak: Trademap, www.trademap.org/countrymap, 2011

Rusya, bu fasıllardan en çok ithalat yapılan fasıl olan kazanlar, makineler, nükleer reaktörler için en fazla Almanya, Çin ve İtalya; elektrikli, elektronik aletler için Çin, Almanya ve ABD; tren, tramvay harici taşıtlar için Japonya, Almanya ve Kore Cumhuriyeti ile çalışmaktadır.

Tablo 5: Rusya'nın En Fazla İhraç Ettiği 10 Fasıl (Milyar \$)

Ürün Adı	2008	2009
Mineral yakıtlar, yağlar, damıtılmış ürünler	307,4	190,2
Demir ve çelik	28,6	14,7
Alüminyum ve mamulleri	8,7	5,8
Ağaç ve ağaç mamulleri	7,8	5,6
Kazanlar, makineler, nükleer reaktörler	7,1	5,6
Suni gübre	11,8	5,5
Nikel ve mamulleri	5,2	3,7
Bakır ve mamulleri	4,1	3,6
Hububat	3,3	3,4
Demir veya çelik mamulleri	3,1	3,1

Kaynak: Trademap, www.trademap.org/countrymap, 2011

Rusya, bu fasıllardan en çok ihracat yapılan fasıl olan mineral yakıtlar, yağlar, damıtılmış ürünler için en fazla Hollanda, İtalya ve Polonya; demir ve çelik için ise İran, Türkiye ve Çin ile çalışmaktadır.

Tablo 6: Rusya'nın En Fazla Dış Ticaret Yaptığı Ülkeler (Hizmetler hariç) (Milyar \$, 2009)

İHRACAT	Değer		İTHALAT	Değer
Hollanda	36,3		Çin	22,8
İtalya	25,1		Almanya	21,2
Almanya	18,7		ABD	9,2
Beyaz Rusya	16,7		Ukrayna	9,1
Çin	16,7		Fransa	8,4
Türkiye	16,4		İtalya	7,9
Ukrayna	13,8		Japonya	7,3
Polonya	12,5		Beyaz Rusya	6,7
ABD	9,2		G Kore	4,9
Finlandiya	9,2		Polonya	4,2

Kaynak: Trademap, www.trademap.org/countrysmap, 2011

Türkiye, Rusya'nın en fazla ihracat yaptığı 6. ülke olurken; en fazla ithalat yaptığı 16. ülke olmuştur.

2. DIŞ TİCARET POLİTİKASI

- Rusya ihracatının büyük çoğunluğunu mineral yakıtlar ve metaller oluşturmaktadır.
- Rusya'nın Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleriyle serbest ticaret anlaşması; AB ile ise 1996'dan itibaren ortaklık ve işbirliği anlaşması bulunmaktadır.
- Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan arasında 2010 yılında gümrük birliği kurulmuştur. 2000 yılından itibaren geçerli olmak üzere Rusya, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan arasında Avrasya Ekonomik Topluluğu faaliyete geçmiştir.
- Rusya'nın Dünya Ticareti Örgütü'ne üyelik müzakereleri sürmektedir.
- Rusya ve Kazakistan aralarında Avrasya Kalkınma Bankası'nı kurmuştur ve bankanın 1,5 milyar Dolar kayıtlı sermayesi vardır.

- Rusya'nın ithalatta ülke preferans sistemine dâhil olması ihraç ürünlerimizin Rusya'ya girişi için bir kolaylık sağlamaktadır. 1974 yılında başlayan ve 1992 yılında tekrar düzenlenen bu yapıda Türkiye, gelişmekte olan ülkeler arasında yer alarak %25 oranında gümrük vergisi indiriminden faydalanmaktadır. Ancak son yıllarda Rusya, ithalatta uyguladığı Genel Preferanslar Sistemindeki ürünlerde azaltmaya gitmiştir. Bu uygulama ile ülkemizin önemli ihraç ürünlerinden tekstil, deri eşya, şekerleme mamulleri, makarna, temizlik maddeleri, bisküviler liste dışında kalmıştır (İGEME Rusya Ülke Raporu, 2010).

Tarifeler ve Vergiler

İthalatta Uygulanan Vergiler

İthal mallar genel olarak üç çeşit vergiye tabidir:

- Gümrük vergileri
- KDV
- Bazı ürünlere uygulanmakta olan özel tüketim vergileri

Rusya "Uluslararası Armonize Eşya Tanımı ve Kodlama Sistemi"ni kullanmaktadır. Rusya'ya giriş yapacak mallar, 97 ürün kategorisinden biri içinde değerlendirilmekte olup, gümrük vergileri bu sınıflandırmaya göre uygulanmaktadır. Gümrük vergileri yüzde olarak ya da birim başına Avro cinsinden veya bu iki yöntemin birleşimi üzerinden uygulanmaktadır.

Bağımsız Devletler Topluluğu'nda ithalatta gümrük vergisi muafiyeti bulunmaktadır. En Çok Kayrılan Ülke (MFN) statüsündeki ülkelere ithalatta en düşük gümrük vergisi oranları uygulanmaktadır. Dört gruptan oluşan gümrük vergileri %5, %10, %15 ve %20 oranlarında uygulanmaktadır. Yalnızca bazı belirli ürünler bu dört grup haricinde daha yüksek oranlarda vergilendirilmektedir. Örneğin beyaz şeker %40, sigara %30, otomobiller %25 ve kümes hayvanları eti %25 gümrük vergisi oranına tabidir. Ülkede ortalama gümrük vergisi %11'dir. Rusya ile ticarete yaklaşık 130 ülke MFN statüsünden yararlanmaktadır.

İthalatta gümrük vergisi dışında uygulanan vergiler Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisidir. Uygulanan Katma Değer Vergisi oranı %18'dir. Ancak, sınırlı temel gıda malları ile çocuklara yönelik gıda ve giysilerde uygulanan oran %10'dur.

Özel tüketim vergisi ise lüks tüketim mallarına uygulanmaktadır. Bu vergiye tabi mallar ise alkol, bira, sigara, puro, tütün, petrol, düşük oktanlı otomobil benzini, yüksek oktanlı gaz, dizel yakıt, makine yağları, 90 beygir üzerindeki otomobillerdir (İGEME Rusya Ülke Raporu, 2010).

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

İthal edilen tüm mallar için Rusya standartlarına uygunluk belgesinin elde edilmesi gerekmektedir. Söz konusu belgeyi vermeye yetkili merci ise (Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Devlet Komitesi) GOSSTANDART' tır.

Rus standartlarına uygunluk belgesi belirli bir ihraç partisi için alınabileceği gibi, belirli bir ürün için de alınabilmektedir. Standartlara uygunluk belgesinin fiili ithalat anında geçerlilik süresinin dolmamış olması gerekmektedir.

TSE ile GOSSTANDART arasında yapılan bir anlaşma çerçevesinde laboratuvarların karşılıklı akreditasyonu konusunda çalışmalar devam etmekte olup, bu konuda gelişme sağlanması halinde belirlenecek Türk laboratuvarlarınca verilecek uygunluk sertifikası Rusya tarafından kabul görecektir (İGEME Rusya Ülke Raporu, 2010).

Karantina Belgesi

Rusya Federasyonu'nda uygulanan standart prosedürünün yanı sıra dış ticaret işlemleri için geçerli olan diğer bir belge düzeni, bitki hayvan kontrol ve karantina belgeleri uygulamasıdır. Bu belgeler, Rusya Federasyonu Tarım Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı yerel otoriteler tarafından düzenlenmektedir.

Karantina belgeleri için de Rusya ile diğer ülkeler arasında ikili anlaşmalar imzalanmaktadır. Rusya ayrıca, uluslararası normlara uygun olarak düzenlenen karantina belgelerini de kabul etmekte, dış ticaret işlemlerinde ihracatçı firma ile ithalatçı Rus firması arasında imzalanan satış sözleşmelerinin Tarım Bakanlığı'na onaylatılması zorunlu bulunmaktadır (İGEME Rusya Ülke Raporu, 2010).

Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki ekonomik ilişkiler 1937 yılında Türkiye ile SSCB arasında imzalanan Ticaret ve Seyrüsefain Anlaşması ile belirlenmiştir. 1991 tarihinden itibaren ise ilişkiler "Ticari ve Ekonomik İşbirliğine Dair Anlaşma" çerçevesinde yürütülmektedir.

3. TÜRKİYE-RUSYA DIŞ TİCARETİ

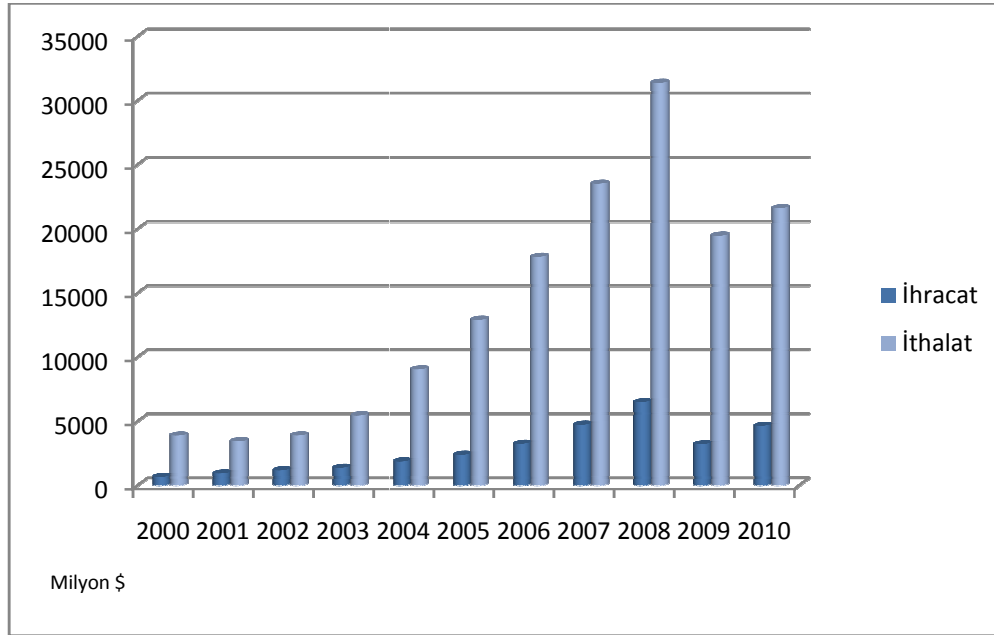
Tablo 7: Türkiye-Rusya Dış Ticareti (Milyon \$, 2000-2010)

Yıllar / Milyon \$	İhracat	İthalat
2000	643,9	3 886,6
2001	924,1	3 435,7
2002	1 172	3 891,7
2003	1 367,6	5 451,3
2004	1 859,2	9 033,1
2005	2 377,1	12 905,6
2006	3 237,6	17 806,2
2007	4 726,9	23 508,5
2008	6 483	31 364,5
2009	3 202	19 450,1
2010	4 632,3	21 592,3

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, 2011

Türkiye'nin en fazla ithalat yaptığı ülke olan Rusya ile olan coğrafi yakınlık, ticari ilişkilerin gelişmesinde önemli bir unsurdur. 2008 yılına kadar ihracat ve ithalat rakamlarının beraber arttığı görülmektedir. Yine dış ticaret açığı da artarak devam etmektedir. Rusya ile dış ticaret hacmi küresel mali kriz nedeni ile 2009 yılında % 39 oranında gerilemiştir. 2009 yılında hem ihracatta hem de ithalatta gerileme gözlenmiştir. Ülkeye ihracatımız % 51, ülkeden ithalatımız ise % 37 oranında azalmıştır.

Şekil 1: Türkiye-Rusya Dış Ticareti (Milyon \$, 2000-2010)

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, 2011

Tablo 8: Türkiye'nin Rusya'ya en fazla ihraç ettiği 10 fasıl (Bin \$, 2008-2009)

Ürün Adı	2008	2009
Yenilen meyveler ve yenilen sert kabuklu meyveler; turunçgil veya kavun kabuğu	481,4	595,7
Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	319,7	371,8
Tren, tramvay harici taşıtlar	1 401,8	254,8
Kazanlar, makineler, nükleer reaktörler	461,4	230,0
Plastik ve mamulleri	221,4	157,7
Elektrikli, elektronik aletler	319,6	153,2
Örme mensucat	137,2	113,6
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	114,5	88,5
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	120,4	87,9
Demir veya çelik mamulleri	184,3	77,5

Kaynak: www.trademap.org/countrymap

Türkiye'den Rusya'ya ihraç edilen ilk 10 fasılda kriz sonrasında yalnızca yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular faslının artış göstermesi, krizin önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 9: Türkiye'nin Rusya'dan en fazla ithal ettiği 10 fasıl (Bin \$, 2008-2009)

Ürün Adı	2008	2009
Mineral yakıtlar, yağlar, damıtılmış ürünler	10 106,3	6 197,3
Demir ve çelik	3 267,6	1 150,6
Bakır ve mamulleri	306,8	704,1
Alüminyum ve mamulleri	881,7	496,7
Hububat	377,8	390,3
Suni gübre	449,8	245,3
Organik kimyasallar	336,3	196,4
Kâğıt ve mukavva; kâğıt, kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva mamulleri	156,0	108,7
Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağ ve bunların parçalanma ürünleri	84,4	98,0
İnorganik kimyasallar, değerli metal alaşımlar ve izotoplar	124,1	91,6

Kaynak: Trademap, www.trademap.org/countrymap, 2011

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Doğal Gaz Anlaşması

1984 yılında imzalanan anlaşmada, 1987 yılından itibaren 25 yıl Rusya, doğalgaz sevk etmeyi garanti ederken, Türkiye de bu yıllar için doğalgaz almayı taahhüt etmiştir. Türkiye açısından bu anlaşmayla doğalgaz için ödenecek miktarın Rusya'ya yapılacak ihraç mallarıyla dengelenmesi hedeflenmiştir. 1994 yılına kadar hedeflere yakın giden ithalat miktarı, Türkiye'nin artan doğalgaz talebi nedeniyle değişmiştir.

1994 yılında imzalanan protokol ile mevcut 6 milyar m³ doğal gaz alımının, 1995 yılından itibaren artırılması ve 1998 yılında 10,5 milyar m³'e çıkarılması öngörülmüş, 1996 yılında imzalanan bir protokolle de batı hattından sağlanacak ilave gaz miktarı 8 milyar m³'e çıkarılmıştır.

Ayrıca, mevcut batı hattına ilave olarak Rusya'dan ithal edilecek doğal gazın Karadeniz'in altından geçerek Türkiye'ye getirilmesine ilişkin anlaşma 1997 yılında imzalanmıştır. "Mavi Akım" olarak adlandırılan bu anlaşma ile Türkiye'ye Karadeniz'in altından 16 milyar m³ doğal gaz sevk edilmesi kararlaştırılmıştır.

Türkiye, Rusya'dan 2008 yılında 23,8 milyar m³, 2009 yılında 19,9 milyar m³ doğal gaz satın almıştır (iGEME Rusya Ülke Raporu, 2010).

Diğer anlaşmalar

- 8.10.1937 tarihli "Ticaret ve Seyrisefain Anlaşması" ile 25.2.1991 tarihli "Ticari ve Ekonomik İşbirliğine Dair Anlaşma"
- 15.12.1997 tarihinde imzalanan ve 17 Mayıs 2000 tarihinde onay süreci tamamlanan "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına ilişkin Anlaşma"
- 15.12.1997 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması"
- 15.12.1997 tarihinde imzalanan "Ticari, Ekonomik, Sınâî, Bilimsel-Teknik İşbirliğinin Geliştirilmesi Hakkında Uzun Vadeli Program"
- Türkiye-Rusya Federasyonu IX. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı 3-6 Ağustos 2009 tarihlerinde Ankara'da, X. Dönem KEK Toplantısı 11-12 Mayıs 2010 tarihlerinde Sn. Medvedev'in ziyareti ile eş zamanlı olarak Ankara'da yapılmıştır.

Ruble ile Ticaret

14 Nisan 2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesi ile birlikte Türkiye-Rusya arasındaki ticarete Ruble kullanımı başlamıştır.

Rusya – Türkiye Basitleştirilmiş Gümrük Hattı Uygulaması (BGH)

Rusya, 2008 yılı Ağustos ayında Türkiye'den sevk olan ve Türk menşeli ürünlere %100 gümrük kontrolü uygulayarak uzun süreli beklemelelere yol açmıştır. Ancak, bu uygulama yalnız

Türkiye ile sınırlı olmayıp Yunanistan, İtalya, Moğolistan, Çin ve BAE gibi ülkeleri de kapsamaktadır.

2008 yılı Eylül ayında “Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Müsteşarlığı ile Rusya Federasyonu Federal Gümrük Servisi Arasında Gümrük İşlemlerinin Basitleştirilmesine İlişkin Protokol” imzalanmıştır. Bu protokol ile iki ülke arasında Basitleştirilmiş Gümrük Hattı (BGH) adında bir sistem oluşturulması öngörülmüştür. 2009 yılı Ağustos ayında iki ülke arasındaki Mutabakat Zaptı ile Gümrükte süren bir yıllık sıkıntı sona ermiştir.

Türkiye ile Rusya arasında oluşturulan BGH sistemi, iki ülke arasındaki ticarete sevk edilen mallara ilişkin bilgilerin iki ülkenin gümrük idareleri arasında elektronik yolla önceden değişimine dayanan bir sistemdir. Sistemden yararlanmak tamamen gönüllülük esasına dayanmakta olup, sistem çerçevesinde, sevk edilen mallara ilişkin bilgileri gümrük idaresine önceden sunan firmalara dış ticaret işlemlerinde çeşitli kolaylıklar sağlanmaktadır.

BGH Protokolünde uygulamanın tüm taşımacılık türlerine uygulanacak bir sistem olması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, pilot uygulamanın ilk aşaması Atatürk Havalimanı ve Sabiha Gökçen Havalimanı ile Vnokovo Havalimanı arasında başlayan BGH sisteminin yakın bir zamanda kara ve deniz taşımacılığına da yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar devam etmektedir(**İGEME Rusya Ülke Raporu, 2010**).

Pazar ile ilgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Son yıllarda özellikle Moskova ve St. Petersburg gibi büyük kentlerde dağıtım kanalları düzenli bir yapıya kavuşmuştur. Moskova’da tüketim malları piyasasında büyük miktarda alım yapabilecek büyük ölçekli perakende mağazaları açılmıştır. Şehrin içi ve çevresinde büyük alışveriş merkezleri açılmış ve perakende sektörünün önemi artmıştır.

Rusya’da çok sayıda batı tarzı mağazanın açılmasına rağmen hala dağıtım ve perakendeciliğin önemli bir kısmı büfeler ve açık pazarlar aracılığı ile yapılmaktadır. Pazarda başarılı olan işletmeler dağıtım kanallarında bu seçeneği de unutmamaktadır. Türk firmaları için Moskova ve St. Petersburg haricindeki bölgelerde de önemli pazar fırsatları bulunmakta olup, bu fırsatların değerlendirilmesi için firmalar tarafından pazarın yerinde araştırılmasında yarar görülmektedir.

St. Petersburg, Rusya'nın Avrupa bölgesine yönelik tüketim ve sanayi mallarının ana giriş limanıdır. Vladivostok ise Rusya'nın Uzakdoğusu için ana giriş limanıdır(**iGEME Rusya Ülke Raporu, 2010**).

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Çok geniş topraklara yayılan Rusya'da genel olarak taşımacılık altyapısı yeterince gelişmemiş olup, yeni yatırımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Ülke içi yük taşımacılığının büyük çoğunluğu demiryolları ile yapılmaktadır. Karayolları ağının genişletilmesi gerekmektedir.

Türk Hava Yolları'nın İstanbul-Moskova arasında günde 3 defa olmak üzere her gün tarifeli uçuşları bulunmaktadır. Rus hava yolu şirketi Aeroflot'un da her gün İstanbul'a uçuşları vardır.

Kent içi ulaşımda, özellikle Moskova'da iş görüşmelerine saatinde ulaşmak için metronun tercih edilmesi yararlı olacaktır. Moskova'da trafik yoğunluğu önemli bir sorundur bu nedenle iş görüşmeleri için adres verilirken genellikle en yakın metro istasyonu da belirtilmektedir. Metro istasyonları'ndaki tabelalar Kiril alfabesi ile yazılmaktadır. Bu nedenle hem Latin hem de Kiril alfabeleri ile hazırlanmış bir metro haritası temin edilmelidir.

Rusya ile ülkemiz arasında karayolu taşımacılığı sırasında yaşanan sıkıntılar aşılmış bulunmaktadır. Türkiye'den Rusya'ya karayolu taşımacılığı Ukrayna ve Beyaz Rusya üzerinden gerçekleşmektedir. Ayrıca malların Novorossisk limanına kadar deniz yoluyla, buradan ise karayolu ile taşınması da sıklıkla tercih edilen bir taşıma şeklidir. Ancak, Rusya ile demiryolu taşımacılığının geliştirilmesi ulaşımın ucuzlatılması açısından önemlidir. İki ülke arasındaki Ro-Ro taşımacılığının da ucuz ve sistematik bir hale getirilmesi, konteynır taşımacılığının yapıldığı başlıca limanlar olan Rostov ve Novorossisk'de ticareti kolaylaştıracaktır. Ürünlerin karayolu ile Rusya'ya ulaşması 7-8 gün sürmekte, ürünler gümrüklerde yaklaşık 2 gün beklemekte ve sonuç olarak alıcıya yaklaşık 10 günde ulaşmaktadır.

Taşımacılık maliyetleri tercih edilen taşıma türüne, döneme, taşınan malın cinsine ve miktarına göre değişmektedir. Bununla birlikte, TIR ile yapılan taşımalarda maliyet, TIR başına 6 000-7 000 Dolar arasında değişmektedir (**iGEME Rusya Ülke Raporu, 2010**).

İlk deneme seferini 25 Aralık 2010 tarihinde Rusya'ya gerçekleştiren tren-ferry ile sağlık kontrolünden geçen 550 ton kuru gıda ve margarin güvenli bir şekilde Kavkaz Limanı'na ulaştırılmıştır. 2011 yılının sonuna kadar 500 bin ton ürün sevkiyatının hedeflendiği

Samsunport Limanı'nın Sanayi İskelesi'nde ürün sevkiyatı çalışmaları tüm hızıyla sürmektedir. Türk vagonları ile gelip ray aralıklarının farklı olması sebebiyle aktarma yapılarak Rusya'ya gönderilen ürünlerin, tren-ferry hattının devreye girmesiyle birlikte rıhtıma yanaşacak feribotlardan indirilen Rus vagonların bojileri Türk bojileri ile değiştirilerek mallar boşaltılmadan varacağı noktalara ulaştırılması sağlanacaktır.

İki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve özel sektörün koordine edilmesi amacıyla Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) kapsamında 1988 tarihinde Türk-Sovyet İş Konseyi kurulmuş ve bu konsey 1991 yılında Türk-Rus Konseyi adını almıştır. Bu çerçevede mevzuattan kaynaklanan sorunların aşılması ve iki ülke KOBİ'leri arasındaki işbirliğinin desteklenmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.

4. RUSYA-TR83 DIŞ TİCARETİ

2009 yılında Rusya'ya ihracatımız 9,1 milyon Dolar iken; bu ülkeden ithalatımız 236,1 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında da yine aradaki fark ithalat lehine ciddi boyutlardadır: (ihracat: 16,8; ithalat: 258,6 milyon dolar). İhracatımızın yüzde 4'ü bu Rusya'dan yapılmakta olup, toplam ithalatımızın yüzde 33'ünü oluşturan ithalat tutarı ile en fazla ithalat yaptığımız ülke konumundadır.

Tablo 10: TR83 Bölgesi ile Rusya Federasyonu Arasında 2010 Yılında Yapılan Dış Ticarete En Çok Yer Alan Fasıllar

İhracat	Dolar
Mobilyalar, aydınlatma, reklam lambaları, prefabrik yapılar	4.236.171
Kazan: makine ve cihazlar, aletler, parçaları	2.239.971
Plastik ve plastikten mamul eşya	2.222.009
Kurşun ve kurşundan eşya	1.092.000
Yağlı tohum ve meyvalar, sanayi bitkileri, saman, hayvan yemi	1.064.234
Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar ve çimento	871.478
Ağaç ve ağaçtan mamul eşya: odun kömürü	862.026
Yenilen meyvalar, kabuklu yemişler, turunçgil ve kavun kabuğu	772.220
Sebze, meyva, bitki parçaları, sert kabuklu yemiş konserveleri	563.773
Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	563.477

İthalat	Dolar
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar	127.918.148
Hububat	77.624.544
Demir ve Çelik	36.086.538
Ağaç ve ağaçtan mamul eşya: odun kömürü	7.562.978
Gıda sanayi kalıntı ve döküntüleri, hazır hayvan gıdaları	6.921.843
Bakır ve bakırdan eşya	1.447.026
Metal cevherleri, cüruf ve kül	750.776
Kazan: makine ve cihazlar, aletler, parçaları	256.589
Emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış mensucat, bunlardan teknik eşya	16.810
Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar cihazları, tıbbi alet	937

Kaynak: TÜİK, 2011 (Dış Ticaret İstatistikleri, Basılmamış Doküman)

Bölgenin Rusya'ya ihracatında önemli ticari kalemlerden biri olan mobilyalar, aydınlatma, reklam lambaları ve prefabrik yapılar Samsun ve Amasya; kazan: makine ve cihazlar Çorum, Amasya ve Samsun; plastik ve plastikten mamul eşya ihracatı Samsun ve Çorum illerinden yapılmaktadır.

Bölgenin Rusya'dan ithalatında önemli ticari kalemlerden biri olan mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar Samsun, Amasya ve Tokat; hububat tüm iller; demir ve çelik Samsun ve Amasya illerine gerçekleştirilmektedir.

Tablo 11: TR83 Bölgesi ile Rusya Federasyonu Arasında 2009 Yılında Yapılan Dış Ticarete En Çok Yer Alan Fasıllar

İhracat	Dolar
Ağaç ve ağaçtan mamul eşya: odun kömürü	1.581.467
Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	1.240.085
Plastik ve plastikten mamul eşya	1.239.433
Kazan: makina ve cihazlar, aletler, parçaları	1.090.798
Demir veya çelikten eşya	845.553
Mobilyalar, aydınlatma, reklam lambaları, prefabrik yapılar	400.730
Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar ve çimento	391.362

Sebze, meyva, bitki parçaları, sert kabuklu yemiş konserveleri	335.515
Albüminoid maddeler, tutkallar, enzimler vb	301.966
Kurşun ve kurşundan eşya	265.000

İthalat	Dolar
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar	99.734.245
Hububat	81.373.414
Demir ve Çelik	46.857.980
Gıda sanayii kalıntı ve döküntüleri, hazır hayvan gıdaları	4.410.209
Ağaç ve ağaçtan mamul eşya: odun kömürü	3.183.925
İnorganik kimyasal müstahsallar, organik, inorganik bileşikler	426.292
Kazan: makina ve cihazlar, aletler, parçaları	79.829
Plastik ve plastikten mamul eşya	29.413
Emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış mensucat, bunlardan teknik eşya	13.336
Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	7.966

Kaynak: TÜİK, 2010 (Dış Ticaret İstatistikleri, Basılmamış Doküman)

C) YATIRIM ORTAMI

I. GENEL YATIRIM ORTAMI VE ÖZEL EKONOMİK BÖLGELER

Rusya, ekonomik gelişmede önemli rol oynayan yabancı yatırımları ülkeye çekmek amacıyla teknoparklar kurmuştur. . 2008 yılındaki finansal krizden en fazla etkilenen ülkelerden biri olan Rusya'nın GSYİH'sı 2009 yılında %7,9 azalmıştır. Buna bağlı olarak doğrudan yabancı yatırımları 2008 yılında 75 milyar Dolar iken 2009 yılında 36,8 milyar Dolara inmiştir. Cumhurbaşkanı Medvedev ve Başbakan Putin, özellikle ileri teknoloji içeren sektörlerde yabancı yatırımın çekilmesine önem vermektedir. Ekonomisi, Orta Avrupa'da bulunan birçok ülkeden daha hızlı büyüyen Rusya'ya birçok ABD firmasının yatırım yapması sağlanmıştır.

1991 yılında çıkan Yatırım Kanununa göre yabancı yatırımcılar, Rus yatırımcılarla aynı haklara sahip olmuştur, ancak bazı sektörlerde yabancı mülkiyet haklarında kısıtlamalar vardır. 1999'da çıkan bir başka kanunla bu sınırlamalar azaltılmıştır. Rusya, 2008 yılı Mayıs ayında ülkenin ulusal savunma ve güvenliği ile ilgili bazı sektörlerden 42 nokta belirlemiş ve bu

noktalar için yabancı yatırımlarda Başbakanın başında olduğu bir komisyon tarafından onaylanma süreci getirmiştir. Bu tarihten 2010 yılına kadar 8 kez toplanan komisyon, nadiren ret kararı vermektedir. Stratejik sektörlerden biri olarak görülen enerji sektöründe özellikle büyük projelerde yabancıların payı sınırlandırılmaktadır.

2003-2010 yılları arasında özel sektörün GSYİH içindeki payı %70'ten %65'e düşmüştür. 2010 yılında 2011-2013 Özelleştirme Planı kabul edilmiş, yaklaşık 60 milyar Dolar devlet hissesi, 850 farklı şirkete satılmaya başlanmıştır.

2010 itibariyle ülkede bulunan 19 adet Özel Ekonomik Bölge 4 kategoriye ayrılmış durumdadır, bunlar: Sinaî üretim bölgeleri (Lipetsk, Tataristan, Samara, Yekaterinburg); teknik araştırma ve uygulama bölgeleri (St. Petersburg, Moskova, Tomsk); turizm-dinlenme bölgeleri (Klaningrad, Kuzey Kafkasya, Stavropol, Altay, Irkutsk) ve liman bölgeleridir (Ulyanovsk, Murmansk, Khaborovsk). 2010 sonunda Yekaterinburg yakınlarında "Titanyum Vadisi" kurulmuştur. Bu bölgelerde yatırımcılar için çeşitli vergi kolaylıkları getirilmiştir. Bunlar, ilk 5 yıl emlak ve arazi vergisinden muafiyet ve vadesi dolmamış vergi kayıplarının kullanılması için sınırsız zaman gibi kolaylıklardır. Ayrıca ithalat işlem vergisinden muafiyet bulunmaktadır. Sinaî üretim bölgelerinde yapılacak yatırımların en fazla 20 km² alana sahip bir bölgede en az 10 milyon Avro'luk olması, bunun 1 milyon Avro'sunun ilk yılda gerçekleşmesi gerekmektedir. Teknik araştırma ve uygulama bölgelerinin alanları en fazla 3 km² olabilir ve bu bölgeler en fazla 20 yıllığına kurulabilmektedir. Özel ekonomik bölgelerde başlıca yatırımlara bakıldığında otomotiv kümelenmesi ön plana çıkmaktadır. Alabuga, Fiat Ducato kamyonetlerinin montaj tesislerine ev sahipliği yapmakta, St.Petersburg'da ise Ford, Toyota, General Motors fabrikaları bulunmaktadır.

2010 yılında Cumhurbaşkanı Medvedev, Skolkovo kasabasını "İnovasyon Şehri" olarak sunmuştur. Bu bölgede özellikle yüksek teknolojiyi kullanabilen firmaların toplanması beklenmektedir. 2010 Aralık ayı itibariyle birkaç uluslararası yatırımcı başvuru yapmıştır, ancak giriş yapan bir şirket bulunmamaktadır **(ABD Dışişleri Bakanlığı Ekonomi, Enerji ve Ticari İşler Bürosu, 2011; iGEME Rusya Ülke Raporu, 2010).**

2. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Uluslararası doğrudan yatırım miktarlarına bakıldığında, 2010 yılının ilk 9 ayında 2009'un aynı dönemine göre %13,2'lik azalma görölmektedir.

Tablo 12: Rusya'ya Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırım Miktarları (Milyon Dolar)

Ülke	2010 Ocak-Eylül	2009 Ocak-Eylül
Almanya	7.520	5.507
Hollanda	7.507	8.348
Kıbrıs Rum Kesimi	5.635	5.231
İngiltere	4.240	4.231
Fransa	2.098	1.600
Çin	1.494	N/A
Lüksemburg	1.258	8.905
İrlanda	1.229	595
A.B.D.	862	1.279
Japonya	818	1.641
Toplam	47.488	54.738

Kaynak: ABD Dışışleri Bakanlığı; Ekonomi, Enerji ve Ticari İşler Bürosu; ,2011

Tablo 13: Rusya'ya Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırım Miktarlarının Bölgelere Göre Dağılımı (Milyon Dolar)

Bölge	2010 Ocak-Eylül	2009 Ocak-Eylül
Moskova (şehir)	15.816	28.211
Tataristan	4.057	1.568
St. Petersburg	3.723	3.044
Sakhalin	3.611	2.488
Moskova Bölgesi	2.725	2.793
Chelyabinsk	2.472	1.905

Bölgesi		
Rostov	1.066	530
Sverdlovsk	1.049	1.001
Kaluga	928	984
Samara Bölgesi	779	613
Toplam	47.488	54.738

Kaynak: ABD Dışişleri Bakanlığı; Ekonomi, Enerji ve Ticari İşler Bürosu; 2011 yılı Yatırım Ortamı Durum Raporu, Mart 2011

Tablo 14: Rusya'ya Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımların Sektörlere Göre Dağılımı (Milyon Dolar)

Sektör	2010 Ocak- Eylül	2009 Ocak- Eylül
Ticaret	8.688	16.277
Petrol Çıkarma	8.115	4.220
Kömür ve petrol ürünleri	4.980	3.053
Metalurji	4.950	3.230
Ulaşım ve Haberleşme	3.952	8.512
Gayrimenkul	3.843	5.593
Gıda Endüstrisi	1.866	1.475
Finans	1.764	1.971
Kimya Endüstrisi	1.679	989
Taşıt üretimi	1.569	1.864
Toplam	47.488	54.738

Kaynak: ABD Dışişleri Bakanlığı; Ekonomi, Enerji ve Ticari İşler Bürosu; 2011 yılı Yatırım Ortamı Durum Raporu, Mart 2011

Türk firmalarına bakıldığında; Efes Pilsen, Ruscam, Enka, Ramenka, Koç Grubu, Zorlu Grubu, Kale Grubu ve Eczacıbaşı'nın Rusya'da doğrudan yatırım yaptığı görülmektedir. Turizm, hizmetler ve petrol/gaz işleme ve depolama alanında yatırımlar yoğunlaşmaktadır. 1987 yılından itibaren Türk müteahhitlik firmaları Rus pazarına girmeye başlamıştır ve ilerleyen

yıllarda Türk firmaları önemli projeler üstlenmiştir. Ayrıca Ziraat Bankası, Denizbank, Yapı Kredi Bankası, Finansbank ve Garanti Bankası da bu ülkede faaliyet göstermektedir. Büyük, orta ve küçük ölçekli yatırımların tamamı ele alındığında Rusya'daki Türk yatırımları 7 milyar doları aştığı söylenebilir.

3. ÜLKEDE İŞ KURMA MEVZUATI

Her yıl Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Kurumu'nun belirli kriterleri değerlendirerek ülkelerde iş yapma kolaylığı ile ilgili hazırladıkları "Doing Business" raporunda Rusya 182 ülke arasında iş yapma kolaylığında 123. sırada bulunmaktadır.

KRİTER	SIRALAMA
İş Yapma Kolaylığı Genel	123
Şirket Kurulumu	108
İnşaat İzinleri	182
Emlak Sözleşmesi	51
Kredi Temini	89
Yatırımcıların Korunması	93
Vergi Ödeme	105
Uluslar arası Ticaret	162
Sözleşmelerin Uygulanması	18
Şirket Kapatma	103

Kaynak: www.doingbusiness.org

Aynı rapora göre yeni bir iş kurmak için gerekli olan prosedür sayısı 9 ve toplam gün sayısı 30'dur.

Prosedür	Gün	Ücret
Kuruluş belgelerinin noterde onaylanması	1	Kopya başına 200 Ruble
Bankaya depozito yatırılması ve bu işleme ilişkin belgenin alınması	1	Ücretsiz
Federal Vergi Hizmetlerine yerel düzeyde kayıt yaptıırma, sosyal güvenlik fonuna kayıt yaptıırma	1	Ücretsiz
Kayıt sertifikasının alınması, vergi kimlik numarasının	18	4.000 Ruble

alınması		
Şirket banka hesabının açılması	1	400 Ruble
Federal Vergi Bürosuna banka hesap numarasının ve onay belgesinin sunulması	5	Nominal
Moskova "Center of Quotation Work Places"e kayıt olma	1	Ücretsiz
Yerel Kayıt Odasına mühürlü kayıt yapılması	1	1750 Ruble

Kaynak: www.doingbusiness.org

Şirketler, yetkili devlet kuruluşlarına kayıt yaptırdıktan sonra resmiyet kazanmaktadır. Yabancı firmalar, Rusya'da %100 yabancı sermayeli şirketler kurabilirler. Şirketin yanında temsilcilik kurulabilmesi de imkân dâhilindedir. Yabancı şirketlerin kayıt işlemleri tescil ve kabul (akredite) olarak ikiye ayrılmaktadır. Tescil işlemi tüm yabancı sermayeli firmalara uygulanırken, akredite işlemi kendi ülkelerindeki ana firmanın temsilcisi olan ve genellikle kar getirici faaliyette bulunmayan şirketlere uygulanır.

Temsilci ofislerin temel fonksiyonu, Rusya dışında merkezi bulunan firmanın ticari ilişkilerini kurmak ve yürütmek, pazarlama çalışmalarını yapmak ve gerektiği takdirde sözleşmeler imzalamaktır. Kar elde ettikleri andan itibaren herhangi bir şirket gibi vergi yükümlüsü olarak değerlendirilip vergilendirilirler. Temsilci ofisler; ruble veya döviz hesabı açabilirler, giderlerini bu iki para birimi hesaplarından karşılayabilirler, gümrükleme yapıp stok tutabilirler. Aynı zamanda ofis kira ödemelerinde KDV'den muaftırlar. Bu ofislerin kullanımı için geçici olarak ithal edilen ofis ekipmanları ve taşıtlar için gümrük vergi ve harçları ödenmemektedir.

Rusya'da yatırım ve iş kurma prosedürleri incelendiğinde küçük sermayeli firmaların iş kurma imkanlarının daraldığı, sermaye yapıları güçlü, kendi pazarlama ve dağıtım ağlarını oluşturabilecek şirketlerin ise başarılı olma şansının daha yüksek olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

1. ABD Dışışleri Bakanlığı, Ekonomi, Enerji ve Ticari İşler Bürosu, *2011 Yılı Yatırım Ortamı Durum Raporu*, 2011
2. CIA Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
3. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, *Rusya Federasyonu Ülke Bülteni*, 2008
4. Dış Ticaret Müsteşarlığı, *2003-2013 Yıllarında Milli Düzeyde İştirak Edilen/Edilecek Fuarlar*, 2011
5. Dünya Bankası ve IMF, *Doing Business 2011 Report*, www.doingbusiness.org
6. Economic Intelligence Unit, *Russia Economic Overview*, 2011
7. İGEME Rusya Ülke Raporu, 2010
8. IMF, *Dünya Ekonomik Görünümü Raporu*, 2010
9. T.C Dışışleri Bakanlığı, *Türkiye'nin Enerji Stratejisi*, 2011
10. T.C Dışışleri Bakanlığı, *Türkiye-Rusya Federasyonu Siyasi İlişkileri*, 2011
11. Trademap, www.trademap.org/countrymap, 2011
12. TÜİK, 2011 (Dış Ticaret İstatistikleri, Basılmamış Doküman)